

ТЕМА 8: КОНФЛІКТИ В ПРАВІ ТА РОЛЬ ПРАВООХОРОНЦІВ У ЇХ ВИРІШЕННІ

План:

1. Соціальні передумови виникнення конфліктів у правовій сфері.
2. Класифікація юридичних конфліктів: кримінальні, адміністративні, трудові тощо.
3. Механізми ескалації та деескалації конфліктів.
4. Роль посередництва (медіації) у вирішенні юридичних конфліктів.
5. Конфлікт інтересів у службовій діяльності: поняття та запобігання.
6. Моральні аспекти вирішення конфліктів у правовому полі.
7. Способи мінімізації конфліктогенних ситуацій під час комунікації з громадськістю.
8. Конфлікти у командній роботі правоохоронців: причини та методи вирішення.
9. Роль етичних норм у врегулюванні конфліктів між представниками різних органів влади.

Перелік ключових термінів і понять: юридичний конфлікт, правовий спір, ескалація конфлікту, деескалація конфлікту, медіація, конфлікт інтересів, конфліктогенна ситуація, конфліктологічна компетентність, альтернативне вирішення спорів (АВС), переговори, компроміс, консенсус, міжвідомча взаємодія, службовий конфлікт, етика врегулювання конфліктів, превентивні заходи, конфліктна компетентність, відновне правосуддя, техніки активного слухання, емоційний інтелект у конфлікті, конструктивна комунікація.

Питання для самоконтролю:

1. Які соціальні фактори сприяють виникненню конфліктів у правовій сфері?
2. За якими критеріями класифікуються юридичні конфлікти?
3. Що таке ескалація конфлікту і які фактори її зумовлюють?
4. Які методи деескалації конфліктів можуть застосовувати правоохоронці?

5. У чому полягає сутність медіації як способу вирішення конфліктів?
  6. Що таке конфлікт інтересів у службовій діяльності правоохоронця?
  7. Які превентивні заходи запобігання конфлікту інтересів існують у правоохоронних органах?
  8. Які моральні принципи мають керувати правоохоронцем при вирішенні конфліктів?
  9. Які комунікативні техніки допомагають мінімізувати конфліктогенні ситуації?
  10. Які типові причини конфліктів у командній роботі правоохоронців?
  11. Як емоційний інтелект впливає на здатність правоохоронця вирішувати конфлікти?
  12. Які етапи проходить процес медіації у вирішенні юридичних конфліктів?
  13. Які етичні норми регулюють взаємодію між представниками різних органів влади?
  14. Що таке відновне правосуддя і як воно пов'язане з вирішенням конфліктів?
  15. Які критерії ефективності вирішення конфлікту правоохоронцем?
- Тести для самоконтролю:
1. *Юридичний конфлікт – це:*
    - а) протиріччя між суб'єктами права, що виникає з приводу реалізації їхніх прав і обов'язків
    - б) будь-яке порушення закону
    - в) розбіжність думок між юристами
    - г) адміністративне стягнення
  2. *Який фактор НЕ є соціальною передумовою виникнення правових конфліктів?*
    - а) соціальна нерівність
    - б) правовий нігілізм
    - в) погодні умови

г) недосконалість законодавства

3. *Ескалація конфлікту – це:*

а) процес наростання інтенсивності та гостроти протиріч

б) швидке вирішення спору

в) залучення медіатора

г) зниження напруженості

4. *Яка стадія НЕ входить до процесу медіації?*

а) вступ і встановлення правил

б) висловлювання позицій сторін

в) винесення судового рішення

г) пошук взаємоприйняттого рішення

5. *Конфлікт інтересів виникає, коли:*

а) приватні інтереси особи впливають або можуть вплинути на об'єктивне виконання нею службових обов'язків

б) працівники мають різні професійні погляди

в) виникають суперечки між колегами

г) змінюється керівництво підрозділу

6. *Що НЕ належить до способів деескалації конфлікту?*

а) активне слухання

б) визнання емоцій опонента

в) ігнорування проблеми

г) пошук компромісу

7. *Альтернативне вирішення спорів (АВС) включає:*

а) медіацію, переговори, арбітраж

б) лише судове провадження

в) лише кримінальне покарання

г) адміністративний арешт

8. *Яка техніка комунікації найбільш ефективна для запобігання конфліктогенним ситуаціям?*

а) активне слухання та уточнюючі питання

- б) категоричні твердження
- в) ігнорування співрозмовника
- г) переривання мовлення іншої сторони

9. Який тип конфлікту виникає через розбіжності у розумінні професійних завдань?

- а) функціональний конфлікт
- б) емоційний конфлікт
- в) міжособистісний конфлікт
- г) структурний конфлікт

10. Етичні норми при вирішенні конфліктів вимагають від правоохоронця:

- а) неупередженості, об'єктивності та справедливості
- б) підтримки лише однієї сторони
- в) байдужості до результату
- г) формального підходу

11. Що є проявом конструктивного підходу до вирішення службового конфлікту?

- а) орієнтація на інтереси, а не на позиції
- б) відстоювання лише своєї думки
- в) уникнення обговорення проблеми
- г) перекладання відповідальності на інших

12. Яка роль емоційного інтелекту у вирішенні конфліктів?

- а) допомагає розуміти та регулювати емоції власні та інших людей
- б) не має значення для правоохоронця
- в) заважає об'єктивному прийняттю рішень
- г) знижує ефективність роботи

13. Відновне правосуддя спрямоване на:

- а) відновлення справедливості та примирення сторін
- б) максимальне покарання правопорушника
- в) збільшення кількості судових справ

г) уникнення відповідальності

14. Яка помилка найчастіше призводить до ескалації конфлікту?

а) ігнорування емоційного стану сторін

б) надмірна увага до деталей

в) залучення третьої сторони

г) документування процесу

15. Міжвідомча взаємодія ускладнюється через:

а) різні відомчі інтереси та корпоративну культуру

б) високий професіоналізм працівників

в) чітке законодавче регулювання

г) наявність єдиних стандартів

Практичні завдання:

1. Проаналізуйте три конфліктні ситуації з власного досвіду або спостережень (побутові, навчальні, професійні). Для кожної ситуації визначте: тип конфлікту, причини виникнення, фази розвитку, способи вирішення, які були застосовані, та запропонуйте альтернативні шляхи врегулювання з позиції професійної етики правоохоронця.

2. Розробіть алгоритм дій правоохоронця при виявленні конфлікту інтересів у власній службовій діяльності. Алгоритм має включати: критерії ідентифікації конфлікту інтересів, порядок повідомлення керівництва, можливі заходи для його усунення, документальне оформлення. Оформіть результат у вигляді блок-схеми або покрокової інструкції.

3. Проведіть порівняльний аналіз традиційного судового розгляду та медіації як способів вирішення конфліктів. Створіть таблицю з такими критеріями: тривалість процесу, вартість, рівень контролю сторін над результатом, збереження відносин між сторонами, можливість творчих рішень, конфіденційність, виконуваність рішень. Зробіть висновки щодо доцільності застосування кожного методу.

4. Змодельуйте та проведіть рольову гру з вирішення конфлікту між громадянином та представником правоохоронних органів. Сценарій:

громадянин скаржитися на неправомірні дії патрульного поліцейського під час складання протоколу. Розподіліть ролі (скаржник, представник органу внутрішнього контролю, свідки), проведіть процедуру врегулювання конфлікту та проаналізуйте ефективність застосованих технік комунікації.

5. На основі аналізу новин, судової практики або наукової літератури опишіть 3-5 прикладів конфліктів між різними правоохоронними органами або підрозділами. Визначте причини виникнення цих конфліктів (юрисдикційні суперечки, відомчі амбіції, нечіткість законодавства тощо) та запропонуйте механізми їх запобігання на системному рівні.

6. Складіть пам'ятку для правоохоронця «10 правил ефективної комунікації в конфліктних ситуаціях». Кожне правило має містити короткий опис, приклад застосування та пояснення, чому це важливо для професійної діяльності. Оформіть пам'ятку у вигляді інфографіки або брошури.

7. Розробіть тренінгову програму підвищення конфліктологічної компетентності для працівників правоохоронних органів. Програма має включати: мету та завдання, цільову аудиторію, тривалість, тематичні модулі, інтерактивні методи роботи (кейси, рольові ігри, дискусії), критерії оцінювання результативності, список рекомендованої літератури.

Теми доповідей для презентації на практичному занятті:

1. Міжнародний досвід застосування медіації у кримінальному судочинстві: порівняльний аналіз.

2. Психологічні механізми ескалації конфліктів та їх врахування у правоохоронній діяльності.

3. Конфлікти між правоохоронними органами та громадськістю: причини та шляхи подолання.

4. Роль комунікативних навичок правоохоронця у превенції конфліктних ситуацій.

5. Етичні дилеми у вирішенні конфліктів між законністю та доцільністю.

6. Відновне правосуддя як альтернативна модель реагування на правопорушення.

7. Особливості врегулювання міжетнічних та міжкультурних конфліктів у правоохоронній практиці.

8. Конфлікт інтересів у правоохоронних органах: міжнародні стандарти та українська практика.

9. Гендерні аспекти конфліктів у правоохоронній діяльності.

10. Цифрові технології у врегулюванні правових конфліктів: переваги та ризики.

11. Командні конфлікти у правоохоронних підрозділах: вплив на ефективність діяльності.

12. Роль емоційного інтелекту у вирішенні складних конфліктних ситуацій правоохоронцем.

Ситуативні задачі:

1. Слідчий Петренко та оперативний працівник Коваленко працюють над однією кримінальною справою. Між ними виник конфлікт щодо тактики проведення слідчих дій. Петренко наполягає на негайному затриманні підозрюваного, оскільки зібрано достатньо доказів. Коваленко вважає, що потрібно продовжити спостереження, щоб виявити всіх учасників злочинної групи. Через розбіжності у поглядах вони припинили обмінюватися інформацією, що негативно позначається на розслідуванні. Керівник відділу помітив напружені стосунки між колегами і вирішив втрутитися.

Які причини виникнення цього конфлікту? До якого типу конфліктів його можна віднести? На якій стадії перебуває конфлікт? Які методи вирішення цього конфлікту може застосувати керівник? Які наслідки для розслідування може мати затягування вирішення цього конфлікту? Які превентивні заходи могли б запобігти виникненню такої ситуації?

2. Під час складання протоколу про адміністративне правопорушення патрульний поліцейський Іваненко зупинив водія Сидоренка за перевищення швидкості. Сидоренко категорично не погоджується з порушенням, стверджуючи, що їхав у межах дозволеної швидкості, і звинувачує поліцейського у необ'єктивності. Він підвищує голос, знімає ситуацію на

телефон та погрожує подати скаргу на неправомірні дії патрульного. Поліцейський залишається спокійним, але Сидоренко продовжує провокувати конфлікт, залучаючи до ситуації перехожих, які починають збиратися навколо. Ситуація загрожує вийти з-під контролю.

Які ознаки ескалації конфлікту присутні в цій ситуації? Які дії патрульного Іваненка відповідають принципам деескалації конфлікту? Які комунікативні техніки може застосувати правоохоронець для зниження напруженості? Які етичні принципи мають керувати діями поліцейського у цій ситуації? Як правильно діяти у випадку, якщо громадянин фіксує дії поліцейського на відео? Які помилки може допустити правоохоронець, що призведуть до подальшої ескалації?

3. Капітан поліції Марченко виявив, що його близький родич є фігурантом кримінального провадження, яке розслідується в тому самому відділі, де він працює. Формально Марченко не залучений до цього розслідування, але як заступник начальника відділу він має доступ до матеріалів справи та може впливати на хід розслідування. Родич звернувся до нього з проханням «допомогти розібратися в ситуації» та надати інформацію про перебіг справи. Марченко розуміє, що опинився у ситуації конфлікту інтересів, але не знає, як правильно діяти, боячись зіпсувати родинні стосунки та наразитися на звинувачення у байдужості до близької людини.

У чому полягає конфлікт інтересів у цій ситуації? Які приватні та публічні інтереси тут протиставляються? Які дії має вжити капітан Марченко відповідно до етичних норм та законодавства? Які наслідки можуть настати, якщо Марченко не повідомить керівництво про конфлікт інтересів? Які механізми запобігання та врегулювання конфліктів інтересів передбачені у правоохоронних органах? Як етичні кодекси правоохоронців регулюють подібні ситуації?

4. У відділі поліції виник тривалий конфлікт між двома групами працівників. Перша група, очолювана досвідченим майором Ковальчуком, дотримується традиційних методів роботи і скептично ставиться до

нововведень. Друга група, до якої входять переважно молоді співробітники на чолі з капітаном Шевченком, активно впроваджує сучасні технології та нові підходи до роботи. Конфлікт проявляється у взаємних докорах, небажанні співпрацювати, поширенні чуток один про одного. Начальник відділу намагався ігнорувати ситуацію, сподіваючись, що конфлікт вирішиться сам собою, але натомість напруженість лише зростає, що негативно впливає на загальну атмосферу в колективі та ефективність роботи.

До якого типу належить цей конфлікт? Які глибинні причини протиріччя між групами? Які помилки допустив керівник у реагуванні на конфлікт? Які стратегії вирішення конфлікту можна застосувати в цій ситуації? Яку роль можуть відіграти етичні норми та цінності в подоланні протиріч? Які довгострокові наслідки цього конфлікту для підрозділу, якщо його не вирішити?

5. Під час спільної операції з затримання організованої злочинної групи виникли серйозні розбіжності між представниками Національної поліції та СБУ. Кожна служба вважає, що саме вона має очолювати операцію та координувати дії. Виникають суперечки щодо юрисдикції, методів проведення операції, розподілу повноважень та майбутнього розслідування. Представники обох відомств відстоюють інтереси своїх структур, посиляючись на відповідні нормативні акти. Конфлікт загрожує зірвати операцію, що може призвести до втечі злочинців та компрометації тривалої оперативної роботи. Ситуація вимагає термінового втручання вищого керівництва.

Які причини виникнення міжвідомчих конфліктів у правоохоронній системі? Які юридичні та етичні аспекти цього конфлікту? Які механізми координації діяльності різних правоохоронних органів передбачені законодавством? Яким чином етичні норми професійної взаємодії можуть сприяти вирішенню цього конфлікту? Які наслідки для суспільства може мати нездатність правоохоронних органів ефективно взаємодіяти? Які

системні заходи необхідні для запобігання подібним конфліктам у майбутньому?